

10. detsembril

1926.

IV. aastakäik.

Ilmub 20 korda aastas, nimelt iga kuu 10. ja 25. päeval, mai, juuni, juuli ja augusti kuudel ainult 10. päeval.

Tellimise hind:	Aastas Mk. 500.—	Kuulutuste hind: 1 lehekülj Mk. 3000.—	
	Pooles aastas 250.—		1/2 " 1500.—
	Üksik number 25.—		1/4 " 800.—
	1923 aastak. 50.—		1/8 " 400.—
	1924 " 300.—		1/16 " 200.—
1925 " 500.—	Dokumentide kaotamise kuulutused Mk. 50 dokumendi pealt.		
Kõidetud aastakäigud Mk. 80, 125 ja 150 kallimad.	Omavalitsustele kuulutuste pealt lehekülgede järele 30% hinnaalandust.		

Toimetus ja talitus Tallinnas, Suur Roosikrantsi uul. Nr. 12. Telefon Nr. 4—72.

Jooksev arve: Eesti Panga Tallinna osakond Nr. 609.

SISU:

Kui mõtted teostuvad	Lhk. 331
Omavalitsustele järelvalve teostamisel rohkem õigusi — Aug. Pärjel	331
Õigus võidab — H. Raid	333
Maamaksude üldraamatu tarvitusele võtmisest —kk—	335
Kutseta vallasekretäride kaitseks — J. Pikner	336
Omavalitsustegelased: Hans Noor	337
Omavalitsuste päevauudised	338
Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest	339
Küsimused ja vastused	348
Kuulutused	330

„Maaomavalitsuse“
tellimiste vastuvõtmine 1927 aasta peale
on avatud.

Omavalitsuste suured ülesanded nõuavad vastavate teadmistega omavalitsustegelasi. Omavalitsustegelaste teadmiste laiendamiseks on sündsaks abinõuks Eesti Maakondade Liidu ja Eesti Linnade Liidu ühisel väljaandel ilmunud raamat

„Esimene Eesti omavalitsustegelaste
kongress 24.—26. okt. 1924 a.“

Raamat sisaldab peale muu adm. asjade Peaval. juh. *E. Maddisoni*, Riigikogu liikme *J. Jansi*, maakonnaaval. esimehe *M. Nepsi*, Riigikogu liikme *M. Juhkami*, Maakondade Liidu esimehe *H. Lauri*, hoolekande osak. asjaajaja *A. Allikase*, Maakondade Liidu sekretäri *H. Aviksoni*, Haridusmin. Kooli osak. juh. *G. Olliku*, koolinõunik *M. Raudi*, haridusosak. juhataja *J. Reintami*, Riigikogu liikme *M. Martna*, linna arsti Dr. med. *P. Põdderi*, Kohtuministeeriumi ametniku *O. Tiefert*, Riigikogu liikme *O. Liigandi*, Riigikogu liikme *K. Einbundi*, maakonnaaval. esimehe *J. Sõnajalgi* ja riigikohtuniku *P. Puuseppa* referaadid.

Raamat on suures kaustas heal paberil 150 lehek. suur.

Hind 250 marka.

Omavalitsused saavad Liitudelt otseteed tellides raamatu 200 margaga.
Viimane aeg on täh. raamatut tellida!

Ilmus müügile raamatupidamise õpetaja ja tegeliku raamatupidaja **K. Trukkel'i**

„Raamatupidamise õpetus“.

Tarvilik käsiraamat omavalitsuste raamatupidajatele ja tegelastele, sest raamatus on ka omavalitsuste arvepidamise ja eelarve põhijooned käsitatud. Raamatu autor oli ka raamatupidamise lektoriks esimestel vallasekretäride täienduskursustel Tallinnas.

Raamat on ladus ja üksikmüügil: Tallinnas: A. Keiserman'i raamatukaupluses, Kinga t. 5 ja Tartus: J. Raudsepp'a raamatukaupluses, Küüni t. nr. 1 ja üksikmüügil suuremates raamatukaupl.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitaalid üle 14.000.000 marka.

Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

Seltsi juhatus: **TARTUS, Lihaturg 7.**

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamiseks.

Kui mõtted teostuvad. . .

Eelmise numbril artiklis „Viis aastat tööd“ oli juhus äramärkida juhtumisi, kus Riigikogule esitatud seaduse eelnõude selustuskirjades Vabariigi Valitsus ära tähendab, et eelnõud on kokkuseatud E. Maakondade Liidu soovide kohaselt. Täna võime edasi äramärkida juhuseid, kus E. Maakondade Liidu poolt ülesseatud põhimõtted Riigikogu poolt teostakse. Neid on rõõmustaval viisil mitu.

Vallavolikogude valimise seaduses, alates „volikogu“ nimetuse tarvitamisele võtmisega „nõukogu“ asemel, pandi maksma rida uuendusi, seal hulgas ka vallasekretäride ametnikkudeks muutmine, mis Maakondade Liidu poolt põhimõtetena uue omavalitsuse seaduse jaoks ülesseatud. Samuti on Riigikogu omavalitsuse komisjoni poolt maavolikogu seadusesse need uuendused sissevõetud, mis seotult valimistega, Liidu nõukogus seati tulevase seaduse jaoks, näiteks passiivse valimise õiguse piiramine, millel tervendav mõju omavalitsuste töö peale puududa ei või. Ja „maa“ tarvitamisele võtmine selles seaduses „maakonna“ asemel on väga iseloomustav. Nimetus „maavalitsus“, „maanõukogu“, „maaomavalitsus“, mis algul mingit poolehoidu ei leidnud, on Riigikogu Omavalitsuse komisjonis ühel häälel vastu võetud. Kui nende ridadekirjutaja 1922 või 1923 a. täh. nimetuste tarvitamisele võtmise kohta ühele ajalehele artikli kirjutata, siis jäeti see lihtsalt avaldamata. Ju see uuendus siis toimetusele nii pentsik

paistis olema. See mõtteavaldus pääsis lugejate ette alles „Maaomavalitsuse“ esimeses numbris 1923 a. Avaldatud mõtte teostamise küsimus võeti alles 18. juunil 1926 a. hra J. Sõnajalgi poolt E. Maakondade Liidu nõukogu koosolekul üles. Kui sellegi korral ei usaldanud Liidu nõukogu ootamata ülesvõetud küsimuses lõpuotsust teha, kuigi ettepaneku vastu ei räägitud, leidis mõte mujal poolehoidu. Nii tegi Järva maakonnannõukogu otsuse „konna“ oma nimetusest välja visata. Riigikogu Omavalitsuse komisjonis, kui ettepanek tehti „konna“ väljajätmiseks, kaheldi selle uuenduse läbiviimises, kuid kui Liidu nõukogu 3. dets. seda küsimust otsustas, oldi Omaval. komisjonis juba ühel häälel otsusele jõutud, et Riigikogule esitakse maaavolikogu seadus. Asi oli läbi löönud. Liidu nõukogul jäi vaid, ka ühehäälelise otsusega, paluda Riigikogu rühme, et nad Omavalitsuse komisjoni ettepanekut toetaksid. Selles kahtlemiseks põhjusi ei ole.

Nii teostuvad mõtted.

Ja kui mõtted nii teostuvad, siis on seadusandline kogu õigel teel. Kui arvestakse nende soovide ja põhimõtetega, kes ühele ehk teisele küsimusele lähedal seisavad, siis tabatakse elulisest vajadusest tingitud kord, siis jõutakse ikka lähemale ideaalsele korrale, aga hoitakse alal ka neil „eelparlamentidel“ nende töötahe ja lootus — elujõuna.

6. dets. 1926.

Omavalitsustele järelvalve teostamisel rohkem õigusi.

AUG. PÄRJEL.

Läinud aastal selgus lõpulikult Riigikohtu seisukoht vallaametnikkude distsiplinaar korras karistamise kohta. — Ja peab ütleva, et see seisukoht on meie järelvalve asutused pannud niisugusesse seisukorda, milles edasiminna ei või.

Alates 1921. a. hakkasid maakonnaavalitsused vallaametnikke veneaegse seaduse

põhjal distsiplinaar korras karistama, kuna lohakused mõnes ametiasutuses võimata suureks muutusid. Seda sammu õigustasid prokuratuuri ametnikud, sest saates tagasi juurdlusprotokolle vallaametnikkude vastutusele võtmise asjas, seletasid nad, et endise seaduse määrus distsiplinaar karistuse määramise kohta ei ole senini muu-

detud. Kaebtused trahvimiste vastu läksid rahukogude kaudu Riigikohtusse. Rahukogud pooldasid maakonnaavalitsuste seisukohta, näituseks Tartumaal. Kuid Riigikohus ei asunud asja põhimõtteliselt otsustamisele, vaid aastate kestvusel, s. o. 1921—1925 a. pani rõhku ainult vormilisele küljele. Näituseks, puudus aktis vallametnikkude seletus; siis motiveeriti ka otsust selle asjaoluga, põhjendades, et seaduse järele peab enne seletust nõudma, seda aga ei olla tehtud, mispärast ka maakonnaavalitsuse otsus tühistamisele kuulub. Seletused aga olid nõutud. Mõnikord olid nad isegi kohtule esitatud, kuna ka kaebajad selle vastu ei vaielnud, et nendelt seletust pole nõutud.

Lõpuks leidis Riigikohus, et distsiplinaarkorras karistamise õiguse all mõistetakse samat õigust, mis ülemusele võimaluse annab omale alluvaid ametnikke ilma kohtuta vähemate üleastumiste eest oma võimuga karistada. Vähemad üleastumised ei tohi aga sisaldada endas mitte nuhtluseaduses ettenähtue kuriteo tunnemärke. Sellest järgneb, et karistatu peab karistajaga vahenditus alluvuses seisma. Nuhtluse seaduse § 69 märkuse järele võib distsiplinaarkorras karistust määrata vahendita ülemuste korralduste põhjal. Selle nõudele vastab ka 1866. a. vallakogukonna seaduse § 34, millele maakonnaavalitsused end toetavad. Tema järele võib ülemasutus vallavanemaid, nende abisi ja ka muid valla ametnikke väikeste üleastumiste eest karistada distsiplinaarkorras lahtuse, noomituse, rahatrahviaga kuni 5 rbl. ja arestiga kuni 7 öödpäeva. Suuremate süütegude korral lastakse nad lahti ning antakse karistamiseks kohtule. Ühtlasi on seal ka seletatud, keda mõistetakse ülemasutuse all (§§ 27 ja 32). Niisugust, nendes par. ettenähtud, vahekorda, kus ülemusele korra jalupidamiseks oli antud distsiplinaarvõim, ei tunne aga meil maksev omavalitsuse ajutise järeelvalve seadus (R. T. Nr. 78 — 1919 a.). See seadus tunneb ainult järeelvalvet, mitte ülemasutust. Järeelvalve asutustele on antud õigus ainult omavalitsuste tegevuse seaduslikkuse järele (§ 31) järeelvalvet teostada ja nende tegevust kontrollleerida, mitte aga võimuga oma tahtmisi täitma sundida. Selle seaduse §§ 5 ja 6 käsitavad ka samaseid väikseid üleastumisi, mis valla kogukonnas sead. § 34-gi, kuid viimane annab ülemasutusele õigust süüdlasi distsiplinaarkorras karistada, kuna aga järeelvalve asutus, kui ta omavalitsuse ametniku poolt toimepandud

seaduse rikkumise leiab, sellest vastavale omavalitsusele teatab, kes korra jälle maksma paneb. Sealjuures ei ole järeelvalve asutusele õigust omavalitsusametnikku, kui ta seaduse rikkumist antud tähtaja jooksul ei kõrvalda, distsiplinaarkorras karistada, vaid võib administratiivkohtu poole pöörata. Sellest selgub, et järeelvalve asutus ei ole omavalitsusasutuste suhtes mitte endine ülemasutus, järjelikult, temal puudub distsiplinaarkorras karistamise õigus (N. S. § 69 märkus). Puudub aga järeelvalve asutusel see õigus, siis tuleb tunnistada, et omavalitsuse aj. järeelvalve seaduse § 10 põhjal on 1866. a. vallakogukonna sead. § 34 kui maksvale seadusele mitte vastav, oma maksvuse kaotanud.

Nii Riigikohtu seisukoht. Jääb järele kaks teed: Administratiivkohus ja kriminaalkohus. Täidab vallavalitsus eeskirja lohakalt, ehk ei täida neid koguniste, saadab toime tegusid, mis kuriteotundemärke ei sisalda, kuid siiski seadusevastased ja küllalt tähelepanu väärt, siis peab andma vallavalitsusele tähtaja seadusliku korra jaluleseadmiseks. Järgneb ka sellele ettekirjutusele mittetäitmine, tuleb administratiivkohtule esineda, kes kohustab ametnikku või vastavat ametiasutust eeskirja täitma. Kuriteotundemärke sisaldavate seaduserikkumiste kohta peab teatama prokurörile süüdlaste kohtu alla andmiseks, kuna maakonnaavalitsusel on õigus süüdlasi kuni kohtuotsuseni ametist tagandada.

Pealiskaudsel vaatlemisel paistab kord ideaalne olevat, kuid tegelikult on tema tõttu loidline eeskirjade ja oma ametikohuste võõriti täitmine, koguni täieline seaduste ignoreerimine võimalik. Näituseks teatud korralduste tegemiseks nõutakse tähtjalisi teateid. Vallavalitsus jätab need andmata. Tuleb määrata uus tähtaeg täitmiseks. Ka sellele järgneb vallavalitsuse poolt vaikimine. Antakse kaebtus administratiivkohtule, kes asja harilikult kuu aja pärast, heal juhusel poolekuu jooksul arutusele määrab. Asjaarutamist võidakse edasi lükata ja nii viibib asi ise aastatesse. Lõpuks teeb esimese astme kohus otsuse, mis on aga revisjoni teel ühe kuu jooksul edasikaebatav Riigikohtusse. Riigikohtus, nagu tegelik elu näidanud, tuleb asi aastate pärast arutusele. Viimati tehtakse soovitatav otsus ning kerkib esile kohtuotsuse täitmine. Jällegi peab järeelvalveasutus tema täitmist silmaspidama. Harilikult juhtub, et otsusetäitmine nõukogule esitatakse, kes aga omakord eitavaale seisuko-

hale asub, ja, mis peasi — otsus tehtakse kinnisel hääletusel. Kui nüüd saata süüdistusmaterjal prokurõrile, siis ei leia see süüdlasi ja asi lõpetatakse. Tuleb jällegi administratiiv korras nõuda vallanõukogu otsuse muutmist. Ühe sõnaga, kordub eelkirjeldatud käik. Üldse seisukord muutub absurdumiks.

Meil aga nurisetakse üleliigse paberi uputuse üle, kirutakse ametnikke, keda olevat palju ja kes midagi ei tee, õigusi aga ametnikkudele ja asutustele ei anta.

Ja kas on see õige, et mõnel kohtunikul asjade otsustamisel, millel mõnikord krossi väärtust ei ole, arvatakse rohkem autoriteeti olevat, kui omavalitsuse kolleegiaal asutusel — maakonnaavalitsusel, kelle liikmete hulgas tihti suurem jaгу kõr-

gemaharidusega inimesi, kes asja tema otsustamisel ometi igakülgselt ja sisuliselt selle sõna tõsisemas mõttes kaaluvad ja kellel on olemas ometi juriidilised nõuanded? Mitte põrmugi, sest meie teame, et kõigil kohtunikkudel juriidilist ega kõrgeimat haridust ei ole, nemed ei ole tihti tuttavadki omavalitsuse eesmärkidega. See on vaid iseseisvuse algupäevilt sisseasunud komme igat tühist asja, kus, võib olla, veike heatahtlik noomitus, märkus ehk raskemal korral päevane arest asja kohe õigesse roopasse seaks, suureks puhuda ja tema kallal aastate viisi kohtutes aega ja raha raisata.

Oleks soovida, et valitsus selle asjaolu peale kiirelt ja tõsiselt mõtleks, sest muidu sumbume mõttetuses.

Õigus võidab.

H. RAID.

Pikema heitluse järele Omavalitsuskomisjonis ja üldkoosolekutel normeeris III Riigikogu oma 2. istungjärgu 16. koosolekul 30. novembril 1926 a. vallavolikogude seaduse § 81 läbi vallasekretäride õiguslise seisukorra.

Selle päeva märgin siinkohal üles — vallasekretäridele meelepidamiseks — ajaloolise pöördepunktina, mil ununenud vana tõe jälle leidsid ja ühemeelsalt jalule seadsid meie poliitika- ja omavalitsustegelased Riigikogus.

Suurtel silmapilkudel vaadatakse tagasi ja edasi, sellepärast on kohane, et ka vallasekretärid sel neile tähtsal hetkel vaatleks oma minevikku ja tulevikku.

Vallakirjutajate, nüüdsete vallasekretäride, instituti Eestis lõi „Ukas üllema Senati poolt sest essimesest Departementist sel 18 Märtsi ku p. 1866 Nr. 18,924“, millega välja kuulutati „M a k o g g u k o n n a S e a d u s Baltia-merre kubbermangudele: Ria-, Tallina ja Kura-male“. Selle seaduse § 26 määrab kindlaks muu seas järgmist:

„Koggukonna ammet-meeste kirjasid valmistada, nisammuti täies koggus ja koggukonna-kohtus protokollid valmistada, selle tarvis vallib vollimeeste-koggu koggukonnale kirjutajad ehk palkab seks meest. Kus suuremad koggukonnad ja ka seal, kus mittu koggukonda ühe ainsa koggukonna-kohtu al seisavad, seal võib koggukonna-

kohus omale üllevataja-kohtu lubbaga isse kirjutajat võtta.“

Nii ütles seadus juba algul kindla sõnaga ära, et vallakirjutaja ei ole „ametmees“ (dolshnostnoje litso), vaid on nende kirjatöötaja.

Sakste võimuaastatel 1866—1889 olid Eesti vallakirjutajateks enamasti selleaegsed ja endised mõisate kirjutajad, köstrid ja muu kadakasaksik element. Aegapidi valgus nende hulka rahvameelsemaid mehi, kes tasapisi oma vallarahva heaks käekäiguks tööd hakkasid tegema. Pärast seda, kui isegi kuulus rahvusline ärataja C. R. Jakobson Väandras vallakirjutaja ametit oli pidanud ja sõandanud oli isegi sillakohtu ja kubernereri ees esineda nõudega, et talurahva asutustes toimetatagu asjaajamist Eesti keeles, hakkasid vallakirjutajate hulka ilmuma nii mitmedgi mehed, kes rahva äratamiseks järjekindlat tööd tegid; nende hulgast on üldtuttavust võitnud J. Jürgenstein-Lill, V. Linkgreim, A. Kitzberg ja mõni teine.

Järgnes venestamise ajajärk, millele 1889 aasta seadustega alus pandi. Kohale saadeli umbkeelsed ametnikud, kellede hulgas oli palju omavoliaajajaid ja õnnekütte, nagu igal uuel ajajärgul. Osa talurahva asjade komissarisid, kellele ei meeldinud vallakirjutajate selgroog, vastutötötamine nende septsustele, hakkasid nõudma vallakirjutajate ümbervalimisi ja ei kinnitanud uuel

valitud kirjutajaid enam ametisse määramata aja peale, et sarnaste sekeldustega kirjutajaid rohkem oma mõju alla saada. Seal ilmus aga V. Senati käsukiri 24. märtsist 1903 a. No. 1988, et vallakirjutaja teenistuskestvuse küsimuse otsustajaks on kubernangu talurahva asjade komisjon, kelle põhimääruste § 9 p. n lausus, et nimetud komisjoni võimkonda kuulub „lähemate korralduste maksmapanemine, mis kindlustavad talurahva asjade käiku kokkukõlas seadusega“. Sellepärast otsustas Liivimaa talurahva asjade komisjon 30. juunil 1903 a., „et isikud, kes seisavad praegusel ajal ametis vallakirjutajatena, peavad nende peale pandud kohuseid täitma kuni nende vallandamiseni seaduslikus korras ja et edaspidi tuleb vallakirjutajaid ametisse asendada vallavolikogu poolt ilma tähtaja määramiseta“.

Kuigi küll Vene komissarid vallakirjutajaid hirmu all pidasid, neid seltskonna tegevusest eemaldasid ametist lahtilaskmise ähvardusega (G. Vulff-Õis Otepääl jne.), siiski olid enamasti kõik hilisema Vene aja vallasekretärid agarad rahvategelased väljaspool oma kantselei seinu. Võib olla, et peavad pärastised juurdetulejad kiidujutuks, aga vanemad seltskonnategelased peaksid mulle õiguse andma, kui tõendada julgen, et tähtis osa eeltööst pimedates külakolgastes meie praeguseks kultuuriliseks ja riikliseks iseolemiseks on tehtud just Eesti vallakirjutaja poolt käsikäes tema lähema kaasvõitlejaga — Eesti külakoolmeistriga.

Vallakirjutajad õhutasid kitsastel rõhutamise päevadel rahvuse ja vabaduse tunnet, äratasid ühistegevuse mõtet, asutasid ja toetasid alalise kaastööga seltse. Võitlus poliitiliste õiguste eest tuli nii mitmelgi kaotada leib, mõnel ohverdada elugi.

Meie omariikluse puhkemisel võis suur hulk vallasekretäridest astuda Eesti Vabariigi riiklitesse ja kõrgematesse omavalitsusasutustesse isegi juhtivateks jõududeks.

Seda kõike võimaldas vallakirjutajatele tähtsal määral Vene seadusega kindlustatud õigusline seisukord.

Eesti Maanõukogu poolt Ajutise Valitsuse 22. juunil 1917 a. kinnitatud määruste põhjal väljakuulutatud „Eesti vallanõukogude valimiste ajutised määrused“, mida ei muutnud ka pärastine vallanõukogude valimise seadus ega suutnud kõigutada vallasekretäride sagedased vastupidised soovid, aetasid vallakirjutaja temale enesele ootamatalt vallavalitsuse liik-

me ametisse, teda ümbernimetades vallasekretäriks.

Esiotsa paistis asi roosiline olevat: kõrgem kutse, ilusam nimi — mis sa, hing, veel ihkad!

Kuid seal tulid vallanõukogude valimised valimiste peale, tuli kibe erakondade heitlus, mida tagaõhutas äreval ajal kokkuseatud valimisseadus, tulid ametist lahtisaamised — mitte sellepärast, et sul vallaasjad korras polnud, vaid sellepärast, et su nägu, su poliitiline ilmavaade ei meeldinud tol korral võimule pääsenud vallarühmitustele. Tulid ette juhtumised, kus ametist vallandati tublid jõud, kes olid agaralt kaasaaidanud omariikluse võidulepääsemisele, kellel agu nüüd jalgealuse alt ära löi seesama igatsetud omariiklus.

Raske on pettuda sellest, mida ise oled taotlenud. . .

Kui aga arukamad mehed maaomavalitsustes ja riigikogus ära nägid, et vallasekretäri kindlusega olukord teda demoraliseerib, teda kamääleonina värvi muutma paneb, teda teeb sulaseks „nii kuidas soovivad saksad“, kes tookord võimul, siis hakkasid need tegelased samme astuma ümbervisatud seisukorra uuesti jalule seadmiseks.

Asutava kogu liikme hra J Jans'i poolt kokkuseatud „Eesti omavalitsuste korralduse“ eelnõus ei nähta vallasekretäri enam ette vallavalitsuse liikmena, vaid see eelnõu määrab sekretärile järgmised tingimused:

§ 122. „Vallasekretär valitakse vallavolikogu poolt sellekohase ettevalmistusega kandidaatide hulgast määramata aja peale ja temal on vallavalitsuse kui ka vallavolikogu ja tema komisjonide koosolekul sõnaõigus“.

- § 123. „Vallasekretäri ümbervalimine võetakse ette ühes vallavalitsuse ümbervalimisega ja ainult niisugusel korral, kui vallasekretäri ametikohuste mitterahuldava täitmise kohta vallavolikogu ees kaebtusi on tõstetud. Ümbervalimise otsus tehakse 2/3 häälteenamusega“.

Selle eelnõu vastuvõtmisel Asutava kogu omavalitsuse komisjoni poolt 1. lugemisel 19. veebruaril 1920 a. leiame need määrused veidi muudetuna järgmisel kujul:

§ 129. „Vallasekretär valitakse vallavolikogu poolt sellekohase ettevalmistusega kandidaatide hulgast ja temal on vallavalitsuse kui ka vallavolikogu ja tema komisjonide koosolekutel sõnaõigus“.

§ 130. „Vallasekretäri ümbervalimine võetakse ette ühes vallavalitsuse ümbervali-

misega ja ainult niisugusel korral, kui vallasekretäri ametikohuste mitterahuldava täitmise kohta vallavolikogu ees kaebtusi on tõstetud. Ümbervalimise otsus tehakse 2/3 häälteenamusega“.

Sama eelnõu I. lugemisel vastuvõetud § 128 keelab isegi kategooriliselt ära, et „vallavalitsuse liikmeteks ei või valida isikuid, kes palgalises vallateenistuses, näit. vallakirjutaja“.

Sellesama eelnõu II. lugemisel 30. aprillil 1920 a. Asutava kogu omavalitsuse-komisjon jätab vallasekretäri kohta eelnõusse üheainsama lühikese ja selge määruse:

§ 139. „Vallasekretär valitakse vallavolikogu poolt sellekohase kutsetunnistuse läbi tõendatud ettevalmistusega kandidaatide hulgast määramata aja peale ja temal on vallavalitsuse kui ka vallavolikogu ja tema komisjonide koosolekul sõnaõigus“.

Kuna hra Jans'i eelnõu kolmandat lugemist komisjonis enam ette ei võetud, siis jäi see eelnõu Asutavas Kogus eneses harutusele tulemata.

1922 aastal Siseministeeriumi poolt kokkuseatud „Valla seaduse“ eelnõu, mida nende ridadekirjutajal enam käepärast pole, nägi omas 75-das paragrahvis ette, samuti nagu eelminegi kava, vallasekretäri tähtajata valimise vallanoukogu poolt, aga ka see eelnõu jäi „kalevi alla“.

Nii oli vahepealsetes seaduse-kavades äbi viidud mõte, et vallasekretär on valla-

teenija, mitte vallavalitsuse liige, ja teda valib määramata aja peale vallavolikogu.

Mil põhjusel Siseministeerium nüüd vallasekretäri valimist vallavalitsuse kätte tahtis anda, see jääb väljaspool selguse-taks, aga et ministeeriumi esitaja motiivid küllalt kaaluvad polnud, seda näitavad tema ettepaneku poolt antud vähesed hääled.

Vallasekretäri seisukorra kindlustamise läbi Riigikogu poolt vastuvõetud seadusega on loota, et valla kantseleidesse sekretäridena tööle astuvad ka kõrgema haridusega isikud. Kui juba enam kui poolesaja aasta eest selle aja kohta haruldase haridusega C. R. Jakobson tagasi oli kohkunud vallakirjutaja ametisse hakkamast, siis tohiksime loota, et ka meie praegused akadeemilise haridusega isikud ei häbeneks astumast vallasekretäriks. Ja tohiks uskuda, et vallasekretär ka tulevikus oleks isik, kellel jõudu ja tahtmist oleks oma ülepea kasvavate paberivirnade juurest astudu appi ühele ehk teisele heale asjale omas vallas.

Vallasekretärid! Meile on nüüd usaldust avaldanud Riigikogu omas absoluutses enamuses — seda usaldust ei tohi meie meelest lasta!

Meie töö, meie meelega olevikus ja tulevikus väärigu meile ülesnäidatud usaldust!

Ustavusega oma töö juurde — meie poolt igatsetud õigus on võitnud!

Maamaksude üldraamatu tarvitusele võtmisest.

— kk —

Virumaa vallasekretäride mõtet — vaata „Maaomavalitsus“ nr. 16—1926 a.—kõiki maa pealt võetavaid maksusid üldraamatu koondada, tuleb tervitada ja levitada. Uuel raamatul on palju positiivseid külgi. Kõige pealt hõlbus ja kiire ülevaade maksja arvete seisukorrast. Pole tarvis kolmest-neljast raamatust otsima hakata, nagu seda praegu tegema peame. Lööd ainult ühe lahti ja asi on nagu peo peal näha. Edasi saavutame suurt kokkuhoidu aja- ja töövaeva suhtes. Jääb ära aasta algul raamatute sisseseadmise mitmekordne ühede ja samade nimede ja maksuobjektide ümberkirjutamine. Maksude vastuvõtmisel hoiame oma ja maksumaksja aega seega kokku, kui arvet nelja raamatu asemel ainult ühes

sissemärgime. Praegune viis meie valdades on niisugune, et iga maksuliigi jaoks peetakse eriraamat. Niisugused on liikumata var. maksu, Kaitseliidu maksu, vallaheaks võetava lisamaksu, naturaalkohuste täitmise ja mõne muu maksu jaoks, nii kui seda kohalised olud kusagil nõuavad. Nimetud eriraamatute konstruktsioon on ka niisugune, et neisse ainult üht maksu saab kanda, kui ei taheta lahtreid ümber seada ja uusi pealkirje kirjutada, mis omakord raamatut määrab ja selle näotuks teeb.

Majandusliselt annab ühe raamatu peale ülemineku süsteem ilusa ülejäägi. Arvates, et meil on 411 omavalitsuse üksust ja igas ühes peetakse kõigevähem 3 maamaksu eriraamatut, ning et raamatu keskmine

hind on 400 mk., saame raamatute hinna 493.200 mk. Üldraamat tuleks kolmandiku võrra paksem võtta, kunas mitme maksuliigi tasumisel ruumi rohkem vajame, hinnaga à 600 mk. 411 valla-alevi peale tuleks ta 246.600 mk. maksma, mis endise arvuga võrreldes 246.600 mk. aastalise ülejäägi annaks.

Vallaomavalitsuse maksude jaoks võiks praegune raamat, vorm nr. 5 jääda.

Praktilisest seisukohast väljammnes, soovitaksin üldraamatu vormi täiendada. Nimelt tuleks pahema poolse lehekülje 4 lahtri pealkiri „maksualuse varanduse nimetus“ ärajätta, nii et lahter ise vabaks jääks mõne teise maksuliigi sissekandmiseks. Ta tuleks püstjoonega poolitada „Võla“ ja „maksu“ jaoks. Maksualuse varanduse nimetus võiks mahutada 2 lahtrisse, maksja nime alla järgnevale joonele. Viies lahter tuleks mahutada neljanda asemele.

Paremal leheküljel puudub lahter maksude liseraha arvestamiseks. Raamatu tarvitajad kannavad lisamaksud nähtavasti

edasiantavate summade arvele ja sealt Eesti Panga osakonda. See on aga ilmaeagne töö. Asja saab parandada, kui igalt maksuliigilt, nimetuse all „maksnud“ lahtrid „võlga“ ja „võla viiv. prots.“ maha tõmbame (lahtrid 4, 5, 8, 9, 12, 13). Vabaksjäänud ruumi mahutame „liseraha“ lahtri, ühtlasi laiendame selle ruumi arvel veel võlgujäänud arvete lahtreid. Praegused on kitsad leheküljeliste ülekannete tegemiseks.

Oleks ju ideaalne maksude vastuvõtmiisel äramärkida, palju on tasutud võlga ja selle prots. ja lahus maksu ja tema prots. See on aga omaette peensus, mida tege mata võib jätta.

Üldraamatu vastu võib ütelda, et see on veneaegne vorm ja juba sellepärast ei kõlba. Seda ta on küll. Meil on veneajast palju positiivseid väärtusi järele jäänud, mida eduga tarvitakse ja mille asemele midagi paremat pole leitud. Esitatud maksuraamatu vorm on üks neist positiivsetest väärtustest. Sellepärast on tema elluviimine täieliselt õigustatud.

Kutseta vallasekretäride kaitseks.

J. PIKNER.

Tahan mõne sõna selles lehes 25. okt. s. a. Nr. 16, vallasekretäride Seltsi esimehe H. Nurk'i sulest ilmunud artikli „Vallavalitsuse ametnikkude ametioskusest“ kohta öelda kutseta vallasekretäride kaitseks.

Hra Nurk näeb, et vallasekretäril tuleb olla osav õigus- ja majandusteadlane. Ei saa vastu vaielda, et nimet. teadmised tarvilikud, kuid praeguses vallasekretäride eksamineerimise kavas nõutakse sekretäriilt vähemalt kõrgema algkooli haridust. Arusaadav, et nimet. haridusega ei saa ju veel õigus- ja majandusteadlane olla. Diplomeeritud õigus- ja majandusteadlane paraku aga vallasekretäri kohale ei tule, võib olla, tulevikus küll.

Hra Nurk toob ette enda teade „kujuka“ näituse, et Virumaal 1922 a. vallasekretäri kandidaat sellepärast läbi kukutatud, et tema teadmised ja vilumus arvati selle valla jaoks liiga suured olevat, ning valitud ametisse vähem kogenud isik. Eelnimet. juhuse on igatahes sihitud kutseta sekretäri kohta, kuid — kui sarnaseid ük-

sikuid juhuseid otsida, siis olen kindel, et samasuguseid juhuseid leidub ka väga palju just kutseliste sekretäride suhtes. Tean juhtumise, Pärnumaalt, kus vallas oli ametis kutseta sekretär, kes täitis oma kohuseid ausalt ja korralikult. Et ta oli aga kutseta, tulid lahkkelid tema ja vallanoukogu vahel, mille tõttu sekretär oli sunnitud lahkuma — kuigi omal soovil. Lahkuma sunnitud sekretäri asemele valiti hiljem uus kutseline sekretär, kes peagi oma libeda keelega ja näitliste teadmistega võitis vallanoukogu ja kohalise rahva usalduse, et isegi juleti öelda: „Vaata niisugune peab mees olema“. Möödus vaevalt aastat kaks, kui hakkasid puhuma teised tuuled. Tehti kindlaks, et nimet. tark, osav ja diplomeeritud sekretär oli kõrvaldanud umbes 100.000 mk. valla raha, võltsinud allkirje jne. Ei saa ka nimetamata jätta, et maakonnaavalitsuse poolt toimetud revideerimisel talle ja vallavanemale tehti hooletu asjaajamise eest distsipliinar korras märkus. Lõpuks, kes oli see diplomeeritud mees? Välismaakonnast

sisse rännanud juhuseotsija, kellel küll diplom, ja peale selle häid paberisi taskus, kuid hiljem, kui ameti mitteoskaja Sise-
ministri otsusega tagandati jäädavalt valla-
sekretäri ametist. Lahkuma sunnitud kut-
seta sekretär aga töötab praegu palju suu-
remas vallas, ja tuntakse teda kui korra-
likku töömeest kunagi.

Pooldan täiesti vallasekretäride täien-
dus kursusi. Kui palju neid just Valla-
sekretäride Seltsi nõudmistel on korral-
datud, ei ole mul teada, tean vaid
kursusi 1924 a. Tallinnas ja Tartus ja
1925 a. Tartus, (õigusteadlised), kuid need
korraldati Maak. Liidu poolt. Kuivõrd
tarvilikud on seesugused kursused, ja mil-
lise innuga neid jälgiti, andsid selge pildi
1924 a. Tallinnas korraldatud kursused,
kus lõpuaktusel soe lugupidamine osutus
lektoritele, iseäranis kursuste juhatajale
hra Avikson'ile. Hra Avikson'il on tõesti
palju teadmisi omavalitsuse alal, mida või-
vad tõendada kursused, kellele ta omi
teadmisi edasi annud.

Ei vasta tõele, nagu oleks kutseta sek-
retärid ametis odavama tasu eest. Tean
kutseta sekretäre Pärnumaal, kes saavad
kõrgema tasu kui kutselised ja veel kõr-
gema, kui arvas heaks määrata Pärnu
maakonna nõukogu.

Samuti toonitab hra Nurk nagu oleks
see suur läbikukkunute % vallasekretä-
ride eksamil tingitud liig nõrgast etteval-
mistusest. Hra Nurk'il, kui end. vallase-
kretäril, peaks vähemalt teada olema, kui-
võrd koormatud on praegused vallasekre-
tärid tööga. (Või ei ole hra Nurk'il, kui
end. Vene aegsel vallakirjutajal aimugi
praegusest vallasekretäri töörohkestest?
Kuid, kui Vallasekretäride Seltsi esimehel,
peaks siiski tal teada olema enda kaas-

võitlejate töö!) Kuni 1. jaan. 1926 a. ei
olnud ettenähtud Pärnumaal isegi sekretä-
ridel ametipuhkust. Kuidas oleks siis või-
malik end täiendada üldhariduslike aineis?
Just üldhariduslikes aines osutuvadki ek-
samitel sekretäridel kõige nõrgemad tead-
mised. Näituseks vastab end. kihelkonna
või ministeeriumi kool praegusele ekami-
neerimise kavas nõutavale haridusele, kuna
aga Vene valitsuse ajal eesti keeles, koda-
niku õpetuses jne. jäeti seal täiesti vähi-
kuks. Et end täiendada, seks puudub aeg.
Oletan täiesti, et suur läbikukkunute %
eksamil tingitud vaba aja puudusest, mille
tõttu puudulik ettevalmistus üldhariduslis-
tes ainetes. Oleks tulnud tingimata kor-
raldada üle riigi pikemaajalised vallasekre-
täride täienduskursused, kuhu pääs eest-
kätt oleks tulnud võimaldada just kutseta
sekretäridele, ja missugustele oleks järgne-
nud eksamid. Pikemaajalisi kursusi on
korraldanud vaid Viru maakonnavalitsus.

Mis puutub Vallasekretäride Seltsi juha-
tuse ja nõukogu ühisesse otsusesse 18. juu-
lil 1926 a., kõik kutseta ametis olevad
vallasekretärid 1. jaan. 1927 a. ametist
vallandada, siis näib see mulle ebaõigla-
sena. Seda otsust võib vaid pidada surve
avaldamiseks kutseta sekretäride suhtes.
On mõeldud vaid seks, et aset anda kut-
selistele sekretäridele. Kuid õigluse mõt-
tes ei saa sellega päri olla.

Olen lehitsenud endiste veneaegiste
vallakirjutajate, samuti hra Nurk'i enda
töid vallavalitsuse alalt. Olen veendunud,
et kui praeguse eksamineerimise kava
järgi eksamineeritakse end. veneaegsed
ja end. eksami kava järele omandatud kut-
seta sekretäre, et ka neist kukuvad läbi
enamjagu „õnnelikult“.

Omavalitsustegelased.

Uue-Võidu vallasekretäri

Hans Noor'i

30 aastase ametijuubeli puhul.

5. oktoobril s. a. pühitses Uue-Võidu
valla sekretär Hans Noor oma 30 aastast
sekretäri ameti juubelit.

H. Noor astus 5. oktoobril 1896 a. Uue-
Võidu valda valla- ja kohtukirjutajaks ja
on sellest ajast kuni sisiaajani tähendud
vallas vallasekretärina töötanud. Oma 30

aastase teenistuse kestel on tema kõigiti
korralik, hoolas ja lugupeetud töömees
olnud, rahvale igal ajal vastutulles. Valla-
valitsuse asjaajamine on revideerijate
poolt alati väga heas korras leitud. Noor'i
hoolas töö leidis ka end. Vene valitsuse
poolt hindamist, mida tõendavad Vene va-
litsuselt temale autasuks annetud mitmed
kuld- ja hõbeaurahad. Seda kõike arvesse
võttes kohalik vallanoõukogu oma koosole-
kul 13. septembril s. a. on otsustanud

Hans Noor.

Noor'ile tema 30 aastase ausa, hoolsa ja kohusetruu töö eest autasuks anda ühekordse toetusena 25.000 marka.

Sündinud on H. Noor Viljandimaal, end. Arosaare vallas, Võhma Madisjaagu talus. 9. aprillil 1870 a. (v, k. j.) kehvade vane-

mate pojana. Õppinud Võhma vallakoolis, siis Kabala, Sagevere elementaarkoolis ja viimaks Eesti Aleksandri linnakoolis — Põltsamaal, mille 1894 a. lõpetas.

Sama aasta septembri kuul astus Suure-Kõpu vallakirjutaja juurde abiliseks, mis ametit 2 aastat pidas, ühtlasi ka 3 lapsele kodust õpetust andes. 5. oktoobril 1896 a. astus Noor Uue-Võidu (Karula) valda valla- ja kohtukirjutajaks, millisel kohal ka praegu püsib. Seega on Noor vallakantseleis töötanud 32 aastat.

Seltskondlikule tegevusele on Noor jõudumööda kaasaaidanud. Näiteks on Noor Uue-Võidu lugemisringi abiesimees seltsi asutamisest 1912 a. kuni siia ajani, Viljandi Eesti Haridusseltsi revisjoni komisjoni liige 1905 a. kuni 1921 a., Viljandi maakoguduse revisjoni komisjoni liige 1920 a. kuni siia ajani. Kogu oma ameti ajal on olnud kohaliku valla tulekahju kordadel Vastastiku abiandmise seltsi kirjatöömehetaja jne.

24. ja 25. juunil 1917 a. võttis Noor osa esimese maakonnanõukogu valimistest maakonna valijatekogu liikmena ja ka Tallinnas ära peetud rahvaesitajate kongressist 2. juulil 1917 a. 21.—23. juunil 1926 a. oli Noor Viljandimaa valla sekretäride eksami komisjoni liige valla sekretäride esitajana.

Tubli töömehele jõudu ja tervist edaspidiseks sama tagajärjerikkaks tööks!

Omavalitsuse päevauudised.

Maakondade Liidu viienda aasta-päeva puhul

soovis Eesti Linnade Liit esimesele telegrahvi teel õnne ja edurikast tegevust Eesti maaomavalitsuste kasuks.

Vallavalitsuste uued raamatupidamise vormid.

Läinud numbris ilmunud artiklis näidatud vallaraamatute vormide käigule on järgnenud järgmine samm. Siseministeerium on need saatnud Vallasekretäride Seltsile seisukoha võtmiseks. Wiimane pidas 5. dets. selles asjas Seltsi nõukogu ja juhatuse ühise koosoleku. Küsimuse üle esines referaadiga A. Loorits, kes kõik praegu tarvitusel olevad viisid, kui ka H. Neuhausi ja A. Pärjeli viisid kõlbmatadeks tunnistas, näidates rea puuduste peale.

Referaadis toodud väidetele vaieldi osalt vastu, sest H. Neuhausi põhijoone pole keski vallavalitsusele soovitanud, kuna teiselt poolt üksikute sekretäride poolt tehtud vigu ei saa süsteemi puudusteks pidada. Et ühegi viisi kohta soovitavat ettepanekut ei tehtud, küll aga kahekordset raamatupidamise viisi tarvilikuks peeti, otsustas nõupidamine E. Maakondade Liidu sekretäri H. Aviksoni ettepanekul otsuse tegemisest raamatupidamise viiside kohta seniks loobuda, kui vallasekretärid kahekordse raamatupidamise viiside kohta teadlikuks saanud, mispärast Vallasekretäride Seltsi nõukogu soovitavaks peab raamatupidamise kursuste korraldamise igas maakonnas Maakondade Liidu poolt. Teiseks otsustati valida komisjon, kes esitatud kavade puudused üksikasjaliselt ära näitab.

Automobiili seaduse eelnõu

on Teedeministeeriumi poolt kokkuseatud. Eelnõu puudutab peaausjalikult automobiili juhtide sõidulubade väljaandmise korda ja automobiilidest olenevate õnnetuste eest karistusmääre.

Pühade pärast

ilmub järgmine number 23. detsembril, mida kuulutajaid palume tähelepanna.

„Maaomavalitsuse“ tellimise kuulutus 1927 a. peale on käesoleva numbriga kaasas.

Eelarve kokkuseadimise puhul

ei tohi ükski omavalitsustegelane unustada eelarvesse võtmast, üks kõik kelle eelarve see on, tarvilikke krediite „Maaomavalitsuse“, „Sundnormide kogu maaomavalitsuste kohta“ ja muu omavalitsustesse puutuva kirjanduse muretsemiseks, mis juba ilmunud ja ilmumas.

Teated Maakondade Liidu ja omaval. tegevusest.

Eesti Maakondade Liidu nõukogu koosolek 3. detsembril, Tallinnas.

Osavõtjad:

Koosolekust võtavad osa nõukogu liikmed järgmistest maakondadest:

Viljandi maak.: H. Lauri ja H. Reiner,

Lääne maak.: A. Saar ja A. Heide,

Viru maak.: K. Pajos, E. Rosenberg H. Kiiver,

Valga maak.: A. Vibo,

Harju maak.: M. Krusemann ja A. Martinson,

Järva maak.: J. Söödor ja V. Krabi,

Saare maak.: M. Neps ja B. Steinberg,

Tartu maak.: E. Saar,

Pärnu maak.: J. Markson ja G. Maurer,

Võru maak.: A. Kohver.

Koosoleku juhatus.

Koosoleku juhatajateks valitakse ühel häälel Liidu esimees H. Lauri ja juhatuse liige E. Rosenberg, protokollikirjutajaks Liidu sekretär H. Avikson.

Maakonna keskkoolide küsimus.

Eesti Maakondade Liidu nõukogu, arukuulates maakonnaomavalitsuste haridusosakondade 11. nov. s. a peetud koosoleku ühemeelset resolutsiooni küsimuse kohta ning selle põhjendamiseks toodud iseloomustavaid andmeid, ühel häälel võtab vastu järgmise resolutsiooni:

Keskkoolide kokkutõmbamise tarbet mitte eitades, leiab Liidu nõukogu keskkoolide koondamise praeguse korra ja viisi, kus kõrvalehoides nõupidamistest omavalitsuste esitajatega, ilma kokkulepeta kooli majandusliste kulude kandjaga, koolid suletakse,

kus sarnasele sulgumisele on määratud maal asuvad keskkoolid, kus maakeskkoolide sulgumisega mõnel maakonnaomavalitsusel kõik keskkoolid suletakse, ka need, mis asuvad rahvarikastes kohtades linnadest üle 50 kilomeetri kaugusel, õiguse ja rahva huvidele mittevastava olema, konstateerib, et sarnane keskkoolide kokkutõmbamine takistab maakonnaomavalitsustel avalikkude keskkoolide seadust täita, mis keskkoolide ülevõtmise ka maakonnaomavalitsustele ülesandeks teeb, võtab sellega vastava omavalitsuste elanikel võimaluse õiguslikes korras omi lapsi keskkooli saata, võtab maal elavatelt kodanikutelt õiguse ära oma esitajate kaudu (maakonnaomavalitsuste) otsustada, kus nende lapsed peavad koolis käima ja teeb keskkoolid linna ja linna elanikkude monopoliks ja, tunnustades keskkoolide suurtesse linnadesse koondamise rahva huvidele mitte vastavaks, seab üles järgmised nõudmised:

1. Keskkoolide võrgu korraldamine peab sündima üldtunnustatud kindla kava järele.

2. Keskkoolide ülevõtmiseks peavad maakonnaomavalitsustele seadusega antud õigused alalhoitama.

3. Keskkoolide kokkutõmbamist tuleb alata seal, kus neid kõige rohkem on.

4. Keskkoolide koondamine, harude vähendamise kui ka tervete koolide sulgumisega, võib sündida mitte muidu, kui selleks on kooli majandusliste kulude kandjaga kokkulepe saadud.

Koolivalitsuse korralduse põhimõtted uues omavalitsuse seaduses.

Maakondade Liidu poolt varem vastu-

võetud põhimõtetes uue omavalitsuse seaduse jaoks puuduvad põhimõtted koolide valitsemise korra kohta, mispärast küsimus päevakorral. Põhimõtete ülesseadmiseks töötab eelmisel päeval haridusosakondade juhatajate koosolek, kelle ettepanekud harutusele tulid.

Peale väga elavat mõtete vahetust võetakse haridusosakondade juh. koosoleku ja E. Rosenbergi ettepanekul järgmised põhimõtted ühel häälel vastu:

1. Maakonna koolivalitsused senisel kujul tulevad ärakaotada. Rahvahariduse korraldamine ja juhtimine maakonna valitsuse piirkonnas on maakonna valitsuse ülesanne, mida ta teostab oma haridusosakonna kaudu, kelle kompetents koolide valltsemise alal omaval. seaduses lähemalt äramääratud peab olema.

2. Vallakoolivalitsus senisel kujul tuleb kaotada, tema ülesanded panna vallavalitsuse peale. Viimase otsuste teostamine koolide asjus pannakse ühe vallavalitsuse liikme (koolivanema) peale.

3. Õpetajaid valib kooli ülevalpidaja omavalitsus. Õpetajate kohalt tagandamine sünnib registreerija asutuse poolt, kellel ka õigus on kooliülevalpidaja asutuse nõusolekul kooli ja teenistuse huvides õpetajaid vahetada.

4. Algekoolide juhatajaid ja õpetajaid registreerib ametisse m/valitsuse haridusosakond, kes neid võib registreerida esialgselt õpet. ja koolijuhataja kohuste täitjana, kooli huvides aga ka registreerimiseks ettepandivaid kandidaate registreerimata jätta ja uusi valimisi nõuda.

Õpetajate palgaseaduse uus eelnõu.

Selle seaduse eelnõu on ka haridusosakondade juhatajate koosolek 2. det. läbi harutanud ja oma seisukoha nõukogule esitanud, missuguse seisukoha Liidu nõukogu ühel häälel ühe täieneusega omaks võtab.

Selle järele tuleksid seaduses järgmised põhimõtted läbiviia:

1. Õpetajad peaksid riigiteenijatega ühtlaselt palka saama. Seaduse eelnõus toodud palga suuruse kohta seisukohta mitte võtta, võrdlevate andmete puudusel.

2. Suure hulga lisatundide arvestamise ärajätmiseks tuleb õpetajate nädalatundide arv algkoolides määrata 24 — 30 peale, nagu see Asutava Koguaegses seaduses oli (§ 7).

3. Koolijuhataja eriate palga astmetes tuleb ärakaotada ja õiglasema tasu maks-

miseks kooli juhatamise eest maksetakse koolijuhatajale kooli juhatamise eest eraldi tasu seaduses kindlaks määratud normide järele, mille suurus peaks olenema kooli tüübist ja komplektide arvust ning internaadi juhatamise eest, mitte arvesse võttes aega, mil internaat ei tööta (§§ 12 ja 10).

Märkus 1. Kui koolijuhataja asemel internaati juhatab õpetaja, läheb tasu internaadi juhatamise eest sellele.

Märkus 2. Koolijuhataja normaaltundide arv on iga klassikomplekti kohta 2 võrra vähem.

4. Asetäite tundide tasumine peab sündima üldises korras (maksjate suhtes) (§ 19), mispärast § 29 kustutada.

5. Õpetajate palgad maksavad tervelt omavalitsused, kellele maksuseadusega vastavad sissetulekud tulevad anda (§ 22).

6. Õpetajad lugeda selle omavalitsuse teenijaks, kes neid valib (§ 24).

7. Korterit, kütte ja valgustuse vahetust peab seaduses protsentides kindlaks määratud olema. Korterit hindamine kuulub kooliülevalpidaja võimkonda (§ 27).

8. Keskkoolide juhatajate ja nende abide korteri asjus tuleb arusaamatuste ärahoidmiseks § 30 nii muuta, et korterisaaja on kohustatud antava korteri vastu võtma ehk viimase puudumisel, saab 20¹/₂ palgast.

8. Palga väljamaksmine maal sündigu kohaliku vallavalitsuse (mitte koolivalitsuse) kaudu (§ 33).

10. Narva linn kõrgema palgasaamise teritoriumite hulgast välja jätta (§ 6).

11. Kesk-, kutse-, ning erilaadiliste koolide sulgemise juures seesama kord maksuma panna, mis nende avamise kohta § 17 maksuma pandud.

13. § 27 redaktsioon parandada, lugedes maksetava terve palga osast.

13. Sellest samast ajast, millal uus õpetajate palgaseadus maksuma pannakse, tulevad omavalitsustele vastava maksuseadusega anda ka sissetulekut, mis palgaseaduse teostamist võimaldavad. Ei ole makuseadust võimalik nii kiiresti anda, tuleb kindlustada maakonna valitsustele totatsioon selles summas, mis uue õpetajate palgaseaduse järele ära kulub õpetajate palkadeks, asetäite ja lisatundide tasuks, perekonna abirahaks ja pensionimaksuks õpetajate palkade pealt.

14. Uus õpetaja hakkab palka saama sellest ajast, millal ametisse astub. Ametisse astumispäeva määrab ära palgamaaksja asutus.

(Arstiabi korralduse asjus on seisukoht juba varem võetud).

„Maakonna“ asemel „maa“ tarvitamisele võtmise küsimus.

Küsimus, mis eelmisel nõukogu koosolekul üles võeti, on Riigikogu omavalitsuse komisjonis juba täielist pooldamist leidnud, maavolikogude valimise seadus eelnõus, mis pärast Liidu nõukogu ühel häälel otsustab paluda Vabariigi Valitsust ja Riigikogu rühme, et need oma toetust Omavalitsuse komisjoni ettepanekule „maa“ tarvitamisele võtmise asjus ei keelaks.

Kinnisvarade hindamise alal tulukuse raioonide küsimuses kuulab nõukogu ära kinnisvarade hindamise ameti juhataja hra Tiitso referaadi, milles ülevaade antakse seni äratatud töö üle maade hindamise alal, tulukuse väljaarvamise meetodide ja hindamise ameti kavatsuste kohta tulukuse raioonide määramiseks.

Pooldades hra Tiitso seisukohte, võtab nõukogu peale pikemat mõtete vahetust hra M. Nepsi ettepanekul järgmised otsused vastu:

1) Enne tulekuse raionide kindlaks määramist tuleb meile kohase hindamise meetodi alusel maade hindamine läbiviia ja siis alles tulu raionide kindlaks määramisele asuda.

2) Koosolek tunnistab tarvilikuks maade hindamise kiire läbiviimise, sellepärast tuleb riikliste keskasutuste koondamisel tõsiselt silmaspidada, et kinnisvarade hindamise asutuste töö koondamise ja sellest järgneva seaduste muutmise tagajärjel ei kannataks.

Maakondade Liidu kodukord võetakse juhatause poolt esitatud kujul ilma muudatusteta ühel häälel vastu.

Maakondade Liidu 1927 a. tegevuskava ja eelarve kinnitakse samuti esitatud kujul ühel häälel. Eelarve on 2.050.000 marga peale tuludes ja kuludes kokku seatud. Tegevuskava ütleb:

Peale maaomavalitsuste huvide valvel seisimise ja selle alal päevakorralt tõusnud küsimustes seisukoha võtmise, märgukirjade ja seaduse eelnõude esitamise ja Liidu seisukohtade ning omavalitsuste huvide kaitsmise Riigikogu komisjonides ja riigi keskasutustes, tuleb Liidul 1927 a. tegutseda järgmistel aladel:

1. Vastutulles jaoskonna arstide soovile kor-

raldada viimastele teised täienduskursused 1926 a. eeskujul.

2. Korraldada õigusteadlised kursused 1925 a. eeskujul.
3. Korraldada igas maakonnas lühikeseajalised raamatupidamise kursused vallasekretäridele kahekordse raamatupidamise ja uute vormide tutvustamiseks.
4. Korraldada Liidu nõukogu otsuse täitmiseks lühikeajalised kursused maakonnavalitsuste arhivaaridele.
5. Jätkata Liidu hääle kandja „Maaomavalitsuse“ väljaandmist 1926 a. korras ja tingimistel.
6. Omavalitsuste seaduste kogu kodifitseerimise ja väljaandmise alal edasi töötada.
7. Väljaanda maakonnavalitsuste 10 a. tegevuse aastapäevaks maakonnavalitsuste ajaloo esimene osa 1917—1918 a.
8. Väljaanda vallaraamatupidamise juhatuskirjad ja vormid.
9. Kokkukutsuda omavaliteustegelaste II kongress uue omaval. seaduse põhimõtete kohta seisukohavõtmiseks ja I omavalitsusteg. kongressi poolt ülesseatud põhimõtete lahendamise teede leidmiseks Liidu nõukogu 1926 a. otsuse kohaselt.

Maakonnavalitsuste eelarvete kokkuseadmise asjus

otsustakse eelarved 1927 a. 12 kuu peale kokkuseada, sest eelarve aasta muutmise seadus puudub veel.

Valla raamatute kinnitamise korra

muutmiseks oli Viru maakonnavalitsus Siseministeeriumile ettepaneku teinud, soovitades kinnitamist anda vallavanema ehk valla revisjoni komisjoni hooleks. Siseministeerium küsib asja kohta Liidu avamist. Selles küsimuses lähevad koosolijate arvamised lahku. Ühelt poolt leiab Viru Maakonneval. ettepanek kõva toetust, teiselt poolt tuuakse vastuväiteid, ja hääletamisel lähevad hääled pooleks.

Koosoleku lõpetamine.

Lõpusõnas eeldab Liidu esimees, et see viimane koosolek on selles koosseisus. Kriipsutab alla ühemeelset tööd Liidus ja soovib, et see üksmeel ka tulevases Liidu nõukogus valitseks.

Maakonnavalitsuste haridusosakondade juhatajate koosolek 2. dets.

Teisest haridusosakondade juhatajate koosolekust 2. dets., mis E. M. Liidu kokkukutsel Tallinnas ära peeti, võtsid osa

J. Reintam Harjumaalt, E. Rosenberg Virumaalt, J. Söödor Järvamaalt, K. Kokla Läänemaalt, B. Steinberg Saaremaalt, G. Maurer Pärnumaalt, A. Vibo Valgamaalt, A. Vainola Võrumaalt ja P. Raag Petserimaalt.

Koosolek E. Rosenbergi ja J. Reintami juhatusel suutis pikast päevakorrast ainult kolm punkti läbiarutada, nimelt õpetajate uue palgaseaduse ja koolidevalitsemise korra uue omavalitsuse seaduse jaoks, mille tulemused Liidu nõukogu koosolekul järgmisel päeval arutusel olid, ning täienduskoolide (klasside) küsimuse, missuguse küsimuse üle haridusnõunik hra Kiivet referaadiga esines, äramärkides seda hoogu, mida omavalitsused täiendusklasside avamises avaldanud, kuigi see veel sunduslik ei ole, ja et täiendus klasside (koolide) avamisega on suurelt osalt õige suun, kutseline ala, tabatud. Kui referent oli täienduskoolide arenemise sihtide kohta tähised ülesseaditud, kaldus läbirääkimine peaasjalikult täienduskoolide õppejõudude peale, ja koosolek võttis otsuse vastu, milles rõhutakse täienduskoolide õppejõudude ettevalmistuse tarvidust ja toetuse vajadust täienduskoolide sisseseadeks.

Järva maakonnanõukogu koosolek 6. nov. s. a.

Uue loomaarsti jsk. asutamine.

Tunnistakse tarvilikuks uue loomaarsti jaoskonna asutamine Rakke koos Viru maakonnavalitsusega.

Sundmäärus tuleõnnetuste ärastahoidmise kohta maakonnas võeti häälteenamusega vastu.

Muudatused maakonna koolivõrgus.

Maakonna koolivõrgus tehakse järgmine muudatus: Järva maakonna Paide ühiskõhinaasiumi reaalharu otsustakse sulgeda ning selle asemele asutada Järvamaale naiskutsekool.

Tapale humanitaargümnaasiumi registreerimine.

Tapa alevi ettepanek registreerida Tapale humanitaargümnaasium tehnikaga gümnaasiumi asemele kiideti heaks.

Viljandi maakonnanõukogu koosolek 17. novembril 1926.

1927 a. trahterimaks määratakse kindlaks 850.000 marga peale aastas.

Maksumäärad 1927 a. peale kinnitatakse ilma muudatusteta samal kujul kui need maksvad olid 1926 a. kohta („R. T.“ nr. nr. 145—1924 a. 175/176—1925 a.)

Loodi suvituspiirkonna määramine

Looduslikult ilus ja terviskosutavaks tunnustatud Loodi männik, kuhu lähematest raudtee jaamadest — Siniallikult 2 klm. ja Loodist 3 klm. ja mis asub Sinialliku järve ja Loodi vallamaja vahelisel maaalal kahel pool Viljandi-Valga maanteed kogu maaalaga 124,30 hektari otsustatakse võtta tervishoiu kaitse alla ja esineda sellekohase ettepanekuga tervishoiu peavalitsusele.

Uus haigemaja Põltsamaale

Põltsamaa end. ap. õigeusu kihelkonna koolimaja otsustatakse ümber ehitada haigemajaks tervishoiu peavalitsuselt kokkuleppel maakonnavalitsusega kinnitatud plaani järele. Ehitustööde läbiviimiseks määratakse maakonnavalitsusele esialgul 700.000 m. krediiti.

Mustla alevi administratiivpiirkonna plaan

kinnitatakse nendes piirides nagu see määrdõõtja A. Toomi poolt valmistatud ja määrdõõtja G. Eiseni poolt täiendatud ja mille järele kuulub alevi piirkonda maad kokku 187,76 hektari.

Uute algkooli hoonete ehituslaenu kindlustamise palved, kus soovivad maakonna kindlustamisel riiklisest koolimajade ehitusfondist laenu Suure-Jaani alev 11.826.980 marka alevi uue algkooli hoone ehitamiseks, mis maksma läheb 15.768.980 m., ja Olustvere vald 7.000.000 marka Tillu-Reinu uue algkooli hoone ehitamiseks, mis läheb maksma 9.340.000 mk., otsustatakse rahuldamata jätta ja koolimajade plaanid alevile ning vallale tagasi anda uueks läbivaatamiseks ja kavatsemiseks, kuidas valla- ja alevivalitsuste jõukohaseid hooned ehitada, sest esildatud plaanide järele on hooned üle poole suuremad kavatsetud, kui kooliringkonna laste arv seda vajab ja nii vald kui ka alev ei suudaks majandusliselt kavatsetud suure hoonete ehituskulusid kanda.

Maakonnavalitsuse arhiivi kodukord

kinnitatakse maakonnavalitsuselt esildatud kujul.

Uue maakonnaõukogu liikmete arv määratakse 15 peale kindlaks.

Tartu maakonnaõukogu koosolek
20. nov. 1926 a. Tartus.

1927 a. eelarve.

Peale paari väikese paranduse võetakse tulu osa vastu 83.980.622 m. suuruses. Tulude juures kärbitakse õigusteadlise büroo sissetulekuid 75.000 m. pealt 25.000 peale, sest on kavatsuses bürood likvideerida, kuna tema tegevus suurte kuludega ühendatud on, tulu aga nimetamiseväärtseltaks osutub. Samuti võetakse peaaegu vaielusteta vastu ka eelarve kulu osa 83.980.622 m. suuruses.

Ametnikkude ühekuu palga suurune lisatasu.

Kuna maakonnaõukogu juba mitu aastat varem on vastuvõtnud põhimõtte, et maakonnavalitsuse ametnikud tasu saavad ühistel alustel riigiteenijatega, viimased aga juba 15 kuupalga on saanud, maakonnas aga 13¹/₂ kuu eest, siis paluvad ametnikud lisatasu kuupalga suuruses. Nõukogu 11 häälega 6 vastu lubab palutud lisatasu 482.920 m. suuruses.

Tartumaa Panga põhikapitali suurendamine.

Pank, mis asutatud maakonna eestvõttel, peab käesoleva aasta lõpuks oma põhikapitali 10 miljoni m. peale tõstma. Ei ole teist teed, kui maakond peab appi tulema. Selleks lubataksegi maakonnavalitsusel 2.912.500 m. laenu teha.

Maakonna ja oskonnaarstide töötasu ja tööaeg.

Arstid on esitanud pika põhjendatud palve, et neile antaks 13 ja 14 kuu palk, nagu teistele ametnikkudele, ja teiselt, et lühendataks nende tööaega. Esimese palve esitab m. v. maakonnaõukogule oma eitava seisukohaga, teise osa aga jaatavalt. Nõukogu on ühel arvamisel maakonnavalitsusega ja nii jäävadki arstid ilma lisatasuta, kuid päevane taksitööaeg vähendatakse kella 8 homm. kuni kella 8 õhtu. Ühes sellega vabastatakse arstid tasuta arstiabi andmisest pühapäevadel, riigipühadel ja öösel.

Trahteri maks 1.350.000.—

Selle summa võtab maakonnaõukogu ühemeelselt vastu. Sellest langeb 1.075.000 m. 9 kõrtsi peale, kuna 275.000 m. kohvikute, laeva einelaudade ja uute restoräänide kanda jääb.

Sundmäärus tuleõnnetustega võitlemiseks, mis maakonnaõukogu poolt läinud koosolekul vastuvõeti. Ei ole Siseministeriumis kinnitust leidnud. Nüüd paneb maakonnavalitsus ette sundmäärused niisugusel kujul, nagu need Maakondade Liidu poolt välja töötatud, sest tuleõnnetuste vastu võitlemine on möödapääsemata. Nõukogu aga soovib enne nendega põhjalikult tutvuneda ja sellepärast otsustataksegi need paljundada ja igale nõunikule kätte saata.

Vapramäe rahvapark.

Kuna Tartu ümbruses lähedal ühtegi soodsat kohta ei ole, kuhu inimene vabal ajal looduses võiks puhata, on maakonnavalitsus esitanud ettepaneku Meeri vallas asuv „Vapramägi“ rahvapargiks tunnustada ja sellekohane ettepanek Vabariigi Valitsusele teha. Koht on pool kilomeetrit samanimelisest jaamast, ilusa Elvajõega piiratud, 24 klm. Tartust, kaetud põliste kuuskede ja mändadega. Nõukogu võtabki ettepaneku ühel häälel vastu.

Tartumaa koolimajade ehitusfond.

See ettevõte on juba kauemat aega päevakorras, kuid ei leidnud ministeriumis heakskiitmist. Nüüd on põhikiri täiendatud määrustega, mis ministeriumi arvates vajalikud; nimelt on ettenähtud fondi valitsemiseks vastav komitee, kuhu kuuluvad ka kaks vallavanemat. Põhikiri võetakse vastu.

Härrastemaja omandamine.

Meeri mõisa härrastemaja lastekodu jaoks ühes paari kõrvalhoonega kokku 1.072.000 marga eest otsustatakse maakonnale omandada.

Maakonna vapi kavand, mis Maakondade Liidu poolt kokkuseatud, võetakse nõukogu poolt ühemeelselt vastu, kuid maakonnavalitsusele tehtakse kohuseks vapi üksikasjalisemat väljatöötamist selgemalt läbi viia.

Harjumaa vallasekretäride koosolek.
Protokoll.

(Järg).

V.

Arutades Kaubandus-tööstuskoja poolt riigikogule esitatud valla tööstusmaksu kaotamise seaduse eelnõu, koosolek tuli otsusele, et seda maksu ärakaotada ei saa, sest siis jääb vallavalitsuste eelarvetesse puudujääk, mida millegiga täita ei ole. Ei või ju neid kulusid, mis suuremate tööstustevõtete läbi juurde tekivad isikumaksu

näol teiste kodanikkude peale panna. Teatavasti on aga nendes valdades, kus tööstused olemas, hariduslised kulud tuntavalt suuremnd. Koosolek tõrjub tagasi Kaubandus-tööstuskoja põhjendamata ja jämedal kujul avaldatud süüdistuse, nagu oleks tööstusettevõtete pidajad maksustamise suhtes vallaomavalitsuste ohvrid. Teatavasti on selle maksu ülemäärad sellekohaste asutuste poolt kindlaks määratud ja vallavalitsus ei saa neid suurendada. Kui kusagil on tekkinud mõnesugused arusaamatused, siis on selles süüdi töösturid, kes oma ettevõtte läbikäigu kohta mingisuguseid andmeid ei soovi avaldada. Üldiselt tuleb konstateerida, et praeguse majanduslise seisukorra juures ühtki vallaomavalitsuse tuluaalikat ei või vähendada, sest seda ei ole millegiga täita. Isikmaksu ka enam kõrgendada ei saa, sest praegugi on vabastatute % küllalt suur.

Kui hakatakse aast-aastalt vallaomavalitsuste tulusid kärpima, nagu oli viina osutulubade rahade äravõtmine eelmisel aastal, siis vallaomavalitsused ei jõua täita nende peale pandud kohustusi.

Kui aga leitakse, et maksust jäävad ilma need vallavalitsused, kus tööstusi ei ole, siis võiks see maks maakonnaavalitsustele anda, kes oma summadest vallavalitsusi toetavad.

VI.

Perekonnaseisu seaduse käsitamise kohta lähemate juhtnööride andmiseks oli maakonnaavalitsuse poolt palutud Siseministriumi perekonnaseisu aktide arhiivi juhataja h-ra C. Hendrikson.

Koosolek ärakuulates antud seletusi ülesseatud küsimuste kohta ja aluseks võttes seadust ja ta kohta antud juhtnööre, tuli otsusele, et perekonnaseisu seaduse alusel perekonnaseisu muudatuste registreerimine võrreldes endise korraga on hoopis tülikas ja keerulisem. Dokumentide saamine, milliseid endise registreerimise korra juures üldse tarvis ei olnud, sageli paneb kodanikud väga raskesse seisukorda ja tuntavalt takistab registreerimist nõutud tähtaegadel. Eriti raskust sünnitab meetrika tunnistuste saamine kirikute perekonnanraamatutest. Endise korra järele sünni registreerimisel mingisuguseid dokumenta ei nõutud, vaid oli küllalt, kui ristija poolt antud sedelike õpetajale saadeti, nüüd aga peab minema 10—30 klm. kaugusele, kirikult meetrikat vanemate sünniaja kohta saama, et vastsündinut registreerida.

Veel raskemaks muutub dokumentide

saamine siis, kui kirikute raamatud üle antakse Siseministeeriumile. Tõesti, igal kodanikul ei ole mitte võimalik Tallinna sõita dokumenti saama, kuna palvekirjaga pole see saamine ka nii lihtne, nagu arvatakse. Sellepärast dokumentide mitte õigel ajal kättesaamise puhul tekivad registreerimisel viivitused, mille tagajärjel tekiavad tülikad kohtuprotsessid ja eeluurimised, mis riigi ametnikkudele töö vähendamise asemel juurde lisab.

Koosolek ühel häälel tuli otsusele, et perekonnaseisu seadust tuleks muuta vastavalt tegeliku elu kohaselt ja seega kõrvaldada raskused, mis seaduse teostamisel ilmsiks tulid.

VII.

Mitmel puhul on vallavalitsuste poolt ülesvõetud küsimus lühikeseajaliste puhkusele lastud kaitseväelaste registreerimise äramuutmise kohta. Senini pole aga vastav ametiasutus selle otstarbetu ja tülika toiminguga kaotamiseks korraldust teinud. Maakonnaavalitsuse esimees teatas, et möödunud aasta juuni kuul selles asjas täiesti põhjendatud ettepanek Omavalitsuse asjade Peavalitsuse kaudu Sõjaministeeriumile on tehtud. Sõjaministeerium lubas küll vastava korralduse teha, kuid senini midagi tehtud ei ole.

Koosolek küsimust veel kord läbiarutades konstateerib, et sel registreerimisel ei ole otstarvet ja on vastolus hariliku elanikkude registreerimise korraga. Sõjainistri päevakäsk nr. 40 1919 a. puhkusele lastud kaitseväelaste registreerimise kohta on antud sõjaoludes, kus tal teatud tähtsus oli. Nüüd aga, kus olud muutunud, osutub see täiesti üleliigseks, sest sõdur 3—4 päevalise puhkuse kestvusl pühade ajal on kohustatud sageli 10—20 klm. kauguselt kaks korda vallamajas käima: esiteks sisse- ja pärast väljaregistreerima. Et kaitseväelasi harilikult suuremal arvul puhkusele lubatakse pühade ajal, mil rongid kohale jõuavad kas laupäeva õhtul, öösel või esimese püha hommikul ehk veel hiljem, ei saa sõdurid endid muul ajal registreerida, kui just pühade ajal. Selle tõttu on vallasekretärid sunnitud alaliselt valvel olema, registreerimisi toimetades, ilma et temal pühapäev oleks. Juhtumisel, kui sekretär aga siiski on sunnitud kodust ära olema, langevad sõdurid, kes end registreerida ei saanud, karistuse alla, kas arestiga või rahatrahviga palgast mahaarvamise teel. Sarnane kord on ebaloomulik ja tuleks äramuuta ülalmainitud Harju maakonnaavalitsuse ettepaneku kohaselt.

Samuti on vastolus tegeliku eluga ja täiesti mõtetu sõjaväele kõlbulikkude hobuste registreerimine.

Nagu Vabariigi Valitsuse määrusest 22. okt. 1920 a. näha, tahetakse registreerimise teel teada saada, kui palju on meil sõjaväele kõlbulikke hobuseid. See oli küll tarvilik 1920 a., kus muid registreerimisi ei olnud ja igasugused arvulised andmed hobuste kohta puudusid. Nüüd aga on peaaegu iga aasta põllumajandusline üleskirjutamine, kus hobused registreeritakse vanaduse liikide järgi. Selle järele saab teada, kui palju vabariigis üldse on hobuseid, kuna sellest teatud % maha arvates saame kätte ligikaudse hobuste arvu, mis sõjaväele kõlbulikud ja tarvilikud, Praeguste korralduste järgi määratakse ära kui palju igast vallas ja missugust liiki hobuseid peab tulema mobilisatsiooni puhul. Vallavalitsuste teadaannete põhjal arvestatakse hobuseid sellekohastes keskasutustes. Kõik need nimekirjad ja arvud ei vasta aga tegelikusele, sest hobuste liikumise tõttu ei ole kunagi mobilisatsiooni kirjades tähendatud arvul ja liikides hobuseid vallas olemas. Võib olla, on rohkem, võib olla, vähem ja liigid hoopis teised. Milleks see registreerimine ja suur kirjavahetus, kui selle tegevuse tagajärjed osutuvad asjatuks. Hobuste mobilisatsiooni korral nii kui nii ei saa kõiki neid hobuseid sõjaväkke võtta, mis omal ajal nimekirja ülesvõetud, sest teatud % nendest vahepeal muutub kõlbmatuks, kuna noori tuleb jälle juurde. Mõõdunud sõja kogemused näitasid, et kõik võetavad hobused enne lõpulikku vastuvõtmist vaadatakse üle sellekohase komisjoni poolt. Seal ei vaadatud ja ei küsitud, kui palju oli hobuseid nimekirjade järgi ja kui palju neid oli ühes ehk teises vallas. Oli sõjaväel hobuseid tarvis, siis nõuti neid ja vallavalitsused pidid nõutud päevadeks hobused välja saatma. Kui aga see on nii, milleks siis need praegused ülevaatused ja registreerimised? On teada, et meil hobuseid on kaugelt rohkem, kui sõjavägi neid igal juhul tarvitab. Sellepärast oleks täiesti otstarbekohane ja kooskõlas tegeliku eluga, kui praegune asjatu suur töö ära muudetakse ja vallavalitsustele tehtaks kohuseks teatud arv hobuseid mobilisatsiooni korral välja saata, arvesse võttes valla suurust, põllumajapidamiste ja praegust hobuste arvu ning muid sellekohaseid tingimusi, millest oleneb hobuste rohkus. On kindel, et kui hobuste võtmisel ühes vallas hobuseid on palju rohkem kui nimekirjades,

Sundnormide kogu "maaomavalitsuse kohta"

on ilmunud kuus vihku.

Saitsmes vihk on trükis.

Seniseid tellijaid, kelle tellimine viienda vihuga lõppes, palutakse edasitellimist - uuendada aadressil:

Taliinn, S. Roosikrantsi nr. 12,
Eesti Maakondade Liit.

kuna teises vallas on puudujääk, siis ei võeta sellelt vallalt rohkem kui seal on, vaid võetakse sealt, kus neid on.

Sõjaväele kõlbulikkude hobuste registreerimine ja ülevaatus on isenesest kulu- kad asjad, mida täiesti võiks ära kaotada. Pealegi on see ühenduses veneaegse mobilisatsiooni korraga, mis meie oludes üldse ei ole tarvilik, sest meil on maksev üldine hobuste registreerimine R. T. nr. 187/188 — 1920 a. avaldatud korras. Selle registreerimise andmete järgi on täpselt teada kui palju ja missugused hobused on vallas. Nende andmete alusel võib vallavalitsus igal ajal hobuseid tarviduse järgi välja saata,

VIII.

Koosolijate poolt teatatakse, et senini arusaamatusi on tekitanud mitmesuguste korralduste tegemine ministriumite ja talle alluvate asutuste ühelt ning maakonnavalitsuse teiselt poolt.

Maakonnavalitsuse, kui järelvalve asutuse poolt on kindlaks määratud asjaajamise ja arvepidamise raamatud ning muu asjaajamise kord vallavalitsustes. Mitmed riigi asutuste korraldused on aga vastolus maakonnavalitsuste korraldusega. Maakonnavalitsus revideerides vallavalitsuste asjaajamist ja arvepidamist, leidis teisiti sisseseatud raamatuid, kausti või mõnda muud talitust, võtab neid puudusena ja nõuab nende kõrvaldamist maakonnavalitsuse korralduse kohaselt. Nii ei pea maakonnavalitsus seaduslikuks Otsekoheste maksude Peavalitsuse korraldust tulumaksu vastuvõtmise kohta, mis on vastolus üldise arvepidamise korraga ja Kinnisvarade maksuameti korraldust vallavalitsuste kaustade arvu muutmises ning kirjade paigutamises. Sarnase selguseta oleku juures vallavalitsused satuvad seisukorda, kus ei tea, kelle

korraldust täita, või kellel täitmata jätta. Sageli on jälle juhtumisi, kus ühel ajal, ühe ja sama asjade kohta nõutakse andmeid riigiasutusest ja maakonnaavalitsusest. See on ülearune töö ja on kõrvaldatav sellega, kui andmeid käsitaks maakonnaavalitsuse kaudu.

Koosolek otsustas paluda maakonnaavalitsuse korraldust, et tulevikus kõik üldised

korraldused, mis riigi keskasutused teevad, seda maakonnaavalitsuse kaudu teeks. (Järgneb).

Vabad kohad,

Valga maakonnaavalitsus vajab Sangaste tervishoiu jsk. ämmaemandat.

Sindi alevivalitsus vajab sekretäri.

Iga omavalitsustegelane

peab üldhuvides, seega ka oma isiklikes huvides hoolitsema, et ümbruskond omavalitsusküsimustes teadlik oleks. Seda on kõige kergem teha „Maaomavalitsuse“ soovitamise ja tema kättesaadavaks tegemise lugejaskonnale.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 57. Avalikkude tööde tasumaksmise kviitungite tempelmaksustamise kohta.

Kui vallavalitsus on lasknud mõne töö ärateha ja erilist lepingut selle kohta tehtud ei ole, kas tuleb tasumaksmise kviitung maksustada tempelmaksu tariifi nr. 13/23 alusel, 1 prots. tasu summast, või nr. 2/14 järele 2/10 protsendiga? Sarnaseid vähemaid töid tuleb väljaanda tihti isegi suusõnaliste kokkulepete järele ja erilisi lepinguid nende kohta ei kirjutata.

—kk—

Vastus:

Tuleb maksustada tempelmaksu tariifi („Riigi Teataja“ nr 71/72—1920 a.) nr. 13/24 alusel, s. t. 1% tasu summast.

Küsimus Nr. 58. Avalikkude tööde lepingute ja töötasu kviitungite tempelmaksustamise kohta.

Kui vallavalitsus resp. nõukogu on mingi töö näit 50.000 mk. eest väljapakunud ja lepingu pealt temp. tar. nr. 13 põhjal 500 mk. tempelmaksu tasutud, kas tulevad siis selle raha väljamaksmise kviitungid arvata tar. nr. 2/14 alla ja maksustada 2/10 protsendiga või nr. 30 alla ja maksustada 50 penniga iga kviitung?

—kk—

Vastus:

Tuleb maksustada tempelmaksu tariifi nr. 30/13 alusel, kui arvet esitatud ei ole.

Küsimus Nr. 59. Tunnistajate kutsumisest korralduskomisjoni.

Kas valla kohalik korralduskomisjon on kohustatud sisseantud asja harutamist katkestama ühe poole palvel ülesantavate tunnistajate ettekutsumiseks ja kas komis-

jonil on üldse õigus tunnistajaid ette kutsuda, või peavad pooled need ise tooma?

—kk—

Vastus:

Kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 16—1926 a., sead. nr. 16) § 12 järgi teatab komisjoni istangutest komisjoni esimees komisjoni liikmetele, nende osanikkudele ja asjaosalistele. Sama seaduse § 13 põhjal on kohalik korralduskomisjon kohustatud ära kuulama asjaosaliste ja nende poolt kutsutud tunnistajate ja ekspertide seletusi. Sellest selgub, et asjaosalised on kohustatud ise selle eest hoolitsema, et nende tunnistajad ja ekspertid komisjoni ilmüksid, kuid teiselt ei keela ka seadus, et komisjon asjaosaliste palvel nende poolt ülesantud tunnistajad ja ekspertid komisjoni kutsuks.

Küsimus Nr. 60. Popsiseaduse maakorralduse alla kuuluvusest.

Maidla vallavalitsuse poole on pööratud maadekorralduse palvetega:

1) Kod., kellel on üle 20 dessatiinuse ostutalu omanik peale 1920 a. kirjaliku omavahelise lepinguga mrk. 100 rendi ette aastas lubatud majaaseme ja aiamaa jaoks umbes dessatiini maad.

2) Kod., kes on üle 20 dessatiinise riigirendi talupidajalt luba saanud suusõnal tema karjamaal elumaja seinapalke valmis teha ja hoone ülesraida, millise raiumise õigusega aga hooneehitaja omal õiguse arvab hoonet valmis ehitada ja popsiseaduse põhjal maadekorraldust nõuda.

3) Kodanikud, kes on enne 1920 a. alla ja ka üle 30 dess. kohtade omanikkudelt suusõnalise luba saanud nende kohtadele

omad majad ehitada ja ühes sellega ko-haomanikult ka aiamaana $\frac{1}{2}$ —1 des. üm-ber maad saanud.

Palume Teie arvamist, kas kuuluvad esimesed kaks liiki üldse popsiseaduse maakorralduste alla ja kas kuuluvad 3 liigi maaasemete kasutajad rendimaade korralduse seaduse § 1 p. c alla, sellpu-hul, kui nad rahalist renti maksavad.

Vastus:

Küsimuse p. 1 ja 3 ettenähtud juhtumi-sed käivad kogukonna-, asutuste- ja era-rendimaade korraldamise seaduse („R. T.“ nr. 16—1926 a. sead. nr. 16) alla, kuna p. 2 tähendatud mitte.

Küsimus Nr. 61. Popsiseaduse § 3 p. a. seletus.

Popsi seaduse § 3 p. a. on muu seas üteldud, et maaomanik võib ka „mujalt“ popsile maad kindlustada. Kas on mää-rust olemas, kui kaugel popsikohast see „mujalt maa“ olla võib?

Vallasekretär U.

Vastus:

Vastav määrus puudub, kuid Vabariigi Valitsusel on õigus § 34 põhjal seda ära-määrata.

Küsimus Nr. 62. Vallasekretäri kohustest valla korraldus komisjoni väljasõitudel.

Popsi seadus näeb ette valla korraldus komisjoni väljasõidud koha peale, kui tar-vidus seda nõuab. Kas niisugusel juhtumi-sel valla sekretär, kui komisjoni protokoll-i kirjutaja, on kohustatud ka kaasa minema, või võib ta piirduda ainult tööga kantse-leis?

Vallasekretär U.

Vastus:

Et § 9 teise lõike järgi korraldus komis-joni protokollide pidamine lasub vallasek-retäri peal, siis tuleb järeldada, et valla-sekretäri kohused ei piirdu ainult tööga kantseleis, vaid ka väljaspool § 13 ette-nähtud juhtumistel.

Küsimus Nr. 63. Popsiseaduse teostamise korralduskomis-joni liigete tasu küsimus.

Popsiseaduse teostamiseks on moodus-tatud valdades korralduskomisjonid, mis-sugustel komisjonidel, nagu ettenäha. võib, suur töö ja rohke ajaviitmine ees seisab ja sellega ühenduses vallasekretäridel, kes komisjoni protokoll-i kirjutajateks mää-ratud on. Kas on nimetatud komisjoni liikmetel, kui ka protokoll-i kirjutajatel õigus tasu saada ja kelle poolt, sest popsisea-duses sellest juttu ei ole, ometigi ei või

komisjoni liikmed, samuti ka vallasekretär ilma tasuta nii suurt tööd ära teha ja aega raisata.

Vallasekretär U.

Vastus:

Vastandina maakorralduse seadusele („R. T.“ nr. 23—1926 a., sead. nr. 21 § 79) ei määra kogukonna-, asutuste- ja erarendimaade korraldamise seadus („R. T.“ nr. 16—1926 a., sead. 16) tasu ei ko-halikkude korralduskomisjonide liigetele ega ka selle asjaajajale — vallasekretäri-le. Tähendatud seaduse järgi tasutakse ainult „maa korraldamise kui ka maa eraldamise kulud, mis maakorralduse seaduses ette nähtud“ (§ 19 teine lõige), s. t. kulud, mis maakorralduse seaduse § 14 ette nähtud.

Küsimus Nr. 64. Maksuraamatute saamise kohta.

Kust saab neid kinnisvara maksuraama-tuid osta, mis ühised kõikide maa pealt võetavate maksude jaoks ja mille vorm oli avaldatud „Maaomaval“, nr. 16—1926 a.?

—kk—

Vastus:

Rakverest „Ühistrükikojast“.

Küsimus Nr. 65. Koosolekute päe-varahadest vallavalitsuse liigetele.

Kas on vallavalitsuse liikmel õigus peale palga saada nõukogu- ja komisjoni koos-olekutest osavõtmisel komisjoni liikme päeva raha? Kui on õigus päevaha saa-da, siis missuguse seaduse alusel?

T. vallavanem.

Vastus:

Päevaraha vallanõukogude liigetele või-dakse määrata ainult eelarve korras, sest puudub vastav seadus, kus oleks ette nähtud vallanõukogude liigete õigus päe-varaha peale. See asjaolu lubab päeva-rahaga maksta ka vallavalitsuse liigetele, kui nemad vallanõukogu liikmed ja vallanõu-kogu seda tarviliku leiab olevat. Samuti oleneb päevaraha saamine komisjonide koosolekute eest vallanõukogust.

Küsimus Nr. 66. Koolide eelar-vete kohta.

Mõned maakonna koolivalitsused nõua-vad aval. algk. sead. § 85 p. 12 põhjal kooli hoolekogude poolt kooli ülevalpida-vatele asutustele esitatavate kulude eelar-vete vastuvõtmist eraldi valla üld-aas-taeelarvest ning vallanõukogude vastavate protokollide esitamist, nimetades viimaseid koolide eelarveteks.

Et kulud koolide peale osa valla üldku-ludest moodustavad ja need § 72 põhjal

ajut. sead. valla eelarvete sisset. ja väljam. kohta valla üldeelarvesse sissekantud saavad, tekkib koolivalitsuse nõudmise tagajärjel kahekordne vallanõukogu töö ja kahekordsed protokollid samade arvudega ja samasuguste asjaolude üle. Kas on koolivalitsuse nõudmine seaduslik?

U.

Vastus:

Avalikkude algkoolide seaduse („Riigi Teataja“ nr. 7576—1920 a., sead. nr. 208) § 85 p. 12 järgi on kooli hoolekogu ülesandeks kooli kulude eelarve kokkuseadmine ja selle ettepanek kooli ülevalpidavale asutusele. Sama seaduse § 24 järgi on avalikkude algkoolide ülevalpidajateks vallad, alevid ja linnad ning teatavatel juhtumistel riik ja maakond. Valla- ja maakonna-omavalitsuste sissetulekute,

väljaminekute, eelarvete ja aruannete ajutise seaduse („Riigi Teataja“ nr. 1819—1920 a., sead. nr. 83) § 72 põhjal peab aasta-eelarve sisaldama eneses kõiki valla sissetulekuid ja väljaminekuid eelleva aasta peale, kusjuures § 74 p. 1 järgi tuleb eelarvesse ülesvõtta kõik valla seaduslikud väljaminekud (§ 69), ning järjekult ka kõik kulud koolide ülevalpidamiseks. Sellepärast ja arvesse võttes, et tähendatud seadus üldse tunneb ainult üht — ja nimelt valla sissetulekute ja väljaminekute aasta- või lisa üldeelarvet, ei või küsimuses tähendatud koolivalitsuste nõudmisi õigustatuteks lugeda.

Arvatavasti nõutakse hoolekogude poolt kokkuseatud eelarveid materjalidena, et nende abil näha, kuidas vallanõukogu hoolekogu ettepanekutega arvestanud on.

Õiendus.

„Maaomavalitsuse“ nr. 17 lehek. nr. 284 tabelis nr. 2 Harjumaakonna kohta käivas lahtris avaldatud andmed ei ole täpsed, mida järgmiselt tuleb õiendada:

1) on näidatud asjaajajaid — 8, kuna tegelikult on — 6 ja toimkonna asjaajajaid, mis võrdsed vanema ametnikule — 2.

2) Maakonna arst on ühtlasi ka maakonnavalitsuse liige, mille tõttu eriteadlaste arv väheneb 1 võrra.

Ühtlasi lehek. 285 osakondade järele näidatud ametnikkude koosseisudes tulevad järgmised parandused teha:

1) Sekretariaadi asjaajaja — 1, kes ühtlasi ka Majanduse osakonna asjaajaja.

2) Haridusosakond — 1 asjaajaja, 3 kantselei ametnikku.

3) Hoolekandeosakond — 1 asjaajaja, kes ühtlasi ka tervishoiuosakonna asjaajaja, 2 kantselei ametnikku.

4) Arhiiv: — 1 arhivaar, 1 arveametnik.

Kuulutakse maksvusetaks:

1 Ado Tõnise p. Veeberg'i hobusepass nr. 966, väljaantud Tarvastu vallavalitsusest 10. jaanuaril 1921 a.

2) Kristjan Jaani p. Kikkas'e hobusepass nr. 50, väljaantud Taebala vallavalitsusest 20. jaanuaril 1921 a.

3) Johan Roosimägi hobusepass nr. 14/110162, väljaantud Hageri vallavalitsusest 7. mail 1926 a.

5) Johannes Gustavi p. Ormann'i hobusepass nr. 526, väljaantud Kunda-Malla vallavalitsusest 21. jaanuaril 1926 a.

5) Peeter Uljani p. Grisakov'i hobusepass, väljaantud Petseri vallavalitsusest.

6) Madis Dööring'i hobusepass väljaantud Saksi vallavalitsusest 24. juunil 1921 a. nr. 280.

7) Gustav Karli p. Kovits'i hobusepass, väljaantud Haljala vallavalitsusest 12. jaan. 1921 a. nr. 396.

8) Hans Hansu p. Tinti hobusepass, väljaantud Ravila vallavalitsusest 21. jaan. 1921 a. nr. 505 Hjalmar von Banskorf'i nime peale.

9) Jaan Peetri p. Paju hobusepass Nr. 388, väljaantud Talli vallavalitsusest 19. dets. 1921 a.

10) Aleksander Leisi hobusepass Nr. 628, väljaantud Rakvere vallavalitsusest 1. veebr. 1921 a.

11) Johan Jüri p. Kallas'e hobusepass Nr. 390, väljaantud Sauga vallavalitsuse poolt 10. veebr. 1921 a.

12) Hendrik Kastan'i hobusepass Nr. 140, väljaantud Talli vallavalitsusest 25. jaanuaril 1921 a.

„Maaomavalitsuse“ tellimine
1927 a. peale on avatud. Tellimistingimised endised.